

Тема уроку: Об'єкти та суб'єкти ринку. Ринкове саморегулювання, його основні функції.

Навчальна: навчитися визначати об'єкти та суб'єкти ринку, знати основні функції ринку.

- 1. Розвиваюча:** розвивати вміння узагальнювати та аналізувати.
- 2. Виховна:** виховувати свідоме ставлення до обраної професії, застосовувати теоретичні знання на практиці.
- 3. Забезпечення уроку:** конспект уроку.
- 4. Тип уроку:** формування нових знань.

Міжпредметні зв'язки: економіка, право, історія.

Конспект уроку

Ринкова економіка починає своє повнокровне існування саме як вирішальна форма організації суспільного виробництва з перемогою капіталізму. Визначальним елементом цієї системи є ринок, який слід віднести до однієї з найскладніших економічних категорій, яка відображає надзвичайно складну сукупність виробничих відносин.

Єдиної дефініції стосовно ринку немає, і це природно, бо науковці, визначаючи сутність ринку, роблять акцент на тій чи іншій стороні цього багатогранного явища. Найчастіше визначення ринку дають у такому дещо вузькому значенні, зводячи його сутність до товарного обміну. З цієї позиції ринок - це місце, де зустрічаються покупець і продавець або це обмін товарів, що здійснюється за законами товарного виробництва. Ці визначення, безсумнівно, мають право на існування, але вони дуже стислі і за великим рахунком не дають повного розкриття сутності ринку.

Поряд з цим підходом є визначення, в яких дослідники намагаються розкрити сутність ринку не з огляду на головні (товарообмінні) операції, а з огляду на його місце в суспільному відтворенні загалом. Іншими словами, визначення ринку дається більш широко, як одній з форм організації суспільного виробництва. У цьому значенні ринок можна визначити так: в економічній системі, яка функціонує як товарне виробництво, ринок - це головний регулюючий механізм усього суспільного відтворення, який реалізує свої функції через багатогранну сукупність виробничих відносин, що формуються в процесі товарного обміну.

Головними суб'єктами відносин, які виникають у цій царині, виступають покупці і продавці. Але в цих відносинах беруть участь також виробники і держава. Як покупці виступають представники всіх верств населення.

Якщо ж розглядати покупців і продавців з погляду їх найбільш загальної і типової організації, то вони виступають у формі домогосподарств і підприємств. Перші є власниками практично всіх ресурсів і головного з них - робочої сили. За Конституцією України, народу належать усі корисні копалини, повітряний і водний простір і т.ін. Це означає, що все це належить усім громадянам цієї країни.

Ринок - це, перш за все, головний регулюючий механізм у системі суспільного відтворення, що функціонує на основі товарного виробництва. З цього погляду в ньому постійно відбуваються процеси, які й виступають елементами цього регулювання. До найбільш важливих, ключових категорій слід віднести категорію попиту і пропозиції.

Як відомо в реальному економічному житті, крім ринкових, діють й інші сили. Наприклад, економічна політика держави, інфляція, традиції, різні монополістичні

об'єднання (підприємців, трудящих, споживачів та ін.), що впливають на ціни, заважають руху ресурсів, обмежують інформацію тощо.

Всі вони можуть викликати і викликають різного роду відхилення в ринкових процесах. Але якщо, незважаючи на це, ціни змінюються під впливом попиту і пропонування, динаміка ресурсів, інвестицій, обсягів виробництва орієнтується на попит; якщо існує конкурентна боротьба (про все це детальніше ми поговоримо трохи нижче), то ринковий механізм здатний виконувати свої головні функції: інформативну, регулюючу і сануючу.

1. Інформативна функція. Через коливання цін на товари і послуги ринок надає учасникам виробництва об'єктивну інформацію про суспільно необхідні витрати виробництва і суспільно необхідну якість та асортимент тих товарів і послуг, які виробляються.

У процесі внутрігалузевої і міжгалузевої конкуренції ринок, з одного боку, постійно виявляє середньозважені витрати виробництва та реалізації певного товару, а з іншого – визначає кінцевий попит на різноманітні альтернативні товари подібного призначення (телевізори, автомобілі різних марок тощо).

У цьому випадку ринок виконує роль суперкомп'ютера, який збирає і переробляє колосальні обсяги інформації і видає узагальнені дані по всьому господарському просторові, який він охоплює. Це дає можливість кожному підприємству постійно звіряти власне виробництво з умовами ринку, що змінюються, і завчасно вживати заходів щодо зниження своїх індивідуальних витрат, підвищення якості продукції, зміни її асортименту.

2. Регулююча функція. Орієнтуючись на ринкові ціни і намагаючись одержати максимальний прибуток, підприємці направляють свої кошти на випуск тих товарів, які користуються попитом. У результаті досягається відповідність між обсягом виробництва і суспільними потребами, формуються необхідні економічні пропорції. Так ринковий механізм виконує регулюючу функцію.

3. Сануюча функція. Цю функцію ринок виконує тоді, коли за допомогою конкуренції "очищає" суспільне виробництво від економічно слабких, нежиттєздатних господарських одиниць і, навпаки, "дає зелене світло" ефективнішим. У цій своїй функції ринок – об'єктивний суддя, який відбирає найкорисніших для суспільства виробників, внаслідок чого неперервно підвищує середній рівень ефективності народного господарства.

4. Ціноутворююча функція – остаточне визначення вартості товарів і послуг та їх реалізація, перетворення продукту праці на товар.

5. Відтворююча функція. Ця функція полягає в безперервності процесу суспільного відтворення (зокрема зв'язку між виробництвом і споживанням), формування цілісної національної економічної системи та її зв'язку з іншими національними економіками в масштабі світового ринку. З допомогою цієї функції здійснюється оборот сукупного суспільного продукту та його складових частин.

6. Спонукаюча функція. Спонукання виробників товарів і послуг знижувати індивідуальні витрати порівняно із суспільно необхідними, підвищення суспільної корисності товарів і послуг, їх якості та споживчих властивостей.

7. Контролююча функція. Сприяння контролю споживачів за виробництвом, вирівнювання цін.

8. Функція посилення конкуренції між виробниками товарів і послуг у межах окремих країн і світового господарства.